

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

КАФЕДРА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЇХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ»

для здобувачів вищої освіти спеціальності

081 Право

Мелітополь, 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

КАФЕДРА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМІСТУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЇХ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ»

для здобувачів вищої освіти спеціальності

081 Право

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права

протокол №2. від 12.09.2019р.

Завідувач кафедри: В.Д. Гапотій

Мелітополь 2019

УДК 378.091.322:338.48-6:34(072)

Методичні рекомендації щодо змісту та організації поточного і підсумкового контролю їх знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Правове регулювання туристичної індустрії» (для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 Право)/ Уклад. В.Д. Гапотій, Мелітополь, МДПУ імені Богдана Хмельницького. 2019. – 53с.

Методичні рекомендації містять перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, карту самостійної роботи здобувачів вищої освіти, порядок поточного і підсумкового контролю оцінювання знань здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання, список рекомендованих нормативно-правових актів і літератури.

Розрахований на викладачів, здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання при підготовці до навчальних занять з навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної індустрії».

Укладач: к.ю.н., доцент ,завідувач кафедри права В.Д. Гапотій.

Навчальна дисципліна *«Правове регулювання туристичної діяльності»* – є навчальною дисципліною вільного вибору здобувача вищої освіти циклу загальної підготовки для підготовки бакалаврів спеціальності 081 Право в МДПУ імені Богдана Хмельницького.

Здійснення туристичної діяльності базується на чіткій правовій основі, яку становить Конституція України, міжнародно-правові акти у сфері туристичної діяльності, Закон України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт, галузеве законодавство та підзаконні нормативно-правові акти у сфері туризму. Фахівці з організації туристичної діяльності повинні бути обізнані з основними правовими вимогами щодо ліцензування туристичної діяльності, сертифікації та стандартизації у цій сфері, договірними засадами туристичного обслуговування та партнерської співпраці у галузі туристичної діяльності, гарантіями майнової та особистої безпеки туристів. Важливу роль у провадженні туристичної діяльності відіграє державна підтримка сфери туризму, тому необхідно орієнтуватися у системі та повноваженнях органів, котрі забезпечують і гарантують відповідні заходи державної цільової підтримки туристичної інфраструктури. Державне регулювання туристичної діяльності є цілеспрямованим впливом органів державної влади на діяльність суб'єктів господарювання у галузі туризму, що надають різноманітні послуги з розміщення, перевезення та організації відпочинку з метою забезпечення нормальних умов функціонування ринкового механізму, реалізації соціально-економічних пріоритетів і вироблення єдиної концепції розвитку туристичної сфери.

Мета та цілі курсу

Мета курсу – сформувати у майбутнього фахівця у сфері туризму глибокі знання про організаційно-правове забезпечення туристичної діяльності в Україні.

Формат курсу

Основними завданнями вивчення дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» є:

1. ознайомити майбутнього фахівця з нормативно-правовими актами, що регламентують надання туристичних послуг;
2. ознайомити здобувачів вищої освіти з державними стандартами в галузі туризму;
3. навчити здобувачів вищої освіти обирати ефективну правову форму функціонування туристичного підприємства з урахуванням можливостей та умов ліцензування туристичної діяльності;
4. сформувати в здобувачів вищої освіти уміння аналізувати вплив законодавчого забезпечення на ефективність туристичної діяльності;

5. навчити здобувачів вищої освіти складати необхідні документи для здійснення підприємницької діяльності в галузі туризму.

Загальні компетентності

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

б) професійні компетенції: в практичній юридичній діяльності:

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Дослідницькі навички

8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

Комунікація

12. Доводити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій

14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

Праворозуміння

18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

Правозастосування

21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Результати навчання

здобувачі вищої освіти повинні:

знати: законодавчі акти у сфері туризму, зміст і порядок ліцензування, стандартизації і сертифікації туристичних послуг;

характеризувати види страхування в галузі туризму;

вміти оформляти документи на отримання ліцензій, сертифікатів;

вміти складати звіт про діяльність туристичної організації;

обґрунтовувати шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання туристичної діяльності.

Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	16	12	62

Методи навчання

Курс виконавчого провадження вивчається за допомогою наступних форм та методів навчання: лекційні заняття, семінарські заняття, самостійна робота, консультації.

Лекційні заняття передбачають викладення теоретичного матеріалу безпосередньо викладачем. Лекції охоплюють основний матеріал навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти вивчаються попередньо визначені теми навчальної дисципліни шляхом відповідей на питання викладача. Така форма навчання спрямована на формування у здобувача вищої освіти практичних навичок застосування теоретичних знань та діючого законодавства при вирішенні практичних завдань. Викладачем організується дискусія по проблемним питанням теорії та практики виконавчого провадження. Викладачем оцінюються виступи здобувачів, їх участь у дискусії, знання та вміння відстоювати свою позицію.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу у позааудиторний час. Мета самостійної роботи - засвоїти в повному обсязі навчальну програму і сформувані самостійність як важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни - засвоєння, закріплення та систематизація відповідних теоретичних знань, а також їх застосування при виконанні практичних завдань. Самостійна робота здобувачів вищої освіти забезпечує їх підготовку до поточних аудиторних занять. До основних форм самостійної роботи студентів належать такі: опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, рекомендованих нормативних актів та літератури; вивчення та конспектування питань, передбачених для самостійного опрацювання; розв'язування задач; підготовка до семінарських занять; підготовка до різних форм поточного контролю; підготовка до модульної контрольної роботи.

Тема 1: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТУРИЗМУ І ТУРИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1.1. Внутрішні й зовнішні фактори, що впливають на розвиток туризму.
- 1.2. Класифікація туристських підприємств.
- 1.3. Туристський продукт і туристська послуга.

Тема2: ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА ЦІЛІ СИСТЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

- 2.1. Принципи та структура системи правового регулювання туристичною діяльністю.
- 2.2. Об'єкти та суб'єкти правовідносин у сфері туристичної діяльності.
- 2.3. Система національних та міжнародних джерел права туристичної

діяльності.

Тема 3. Правове регулювання туризму

3.1. Туризм: його види та організаційні форми.

3.2. Класифікація нормативно-правових актів, які регламентують діяльність у сфері туризму.

3.3. Учасники правовідносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності.

Тема 4: Правова організація туристичної діяльності

4.1. Державна реєстрація юридичних та фізичних осіб – підприємців.

4.2. Ліцензування туристичної діяльності.

4.3. Ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності.

Тема 5: Цивільно-правові зобов'язання та договори в туристичній діяльності

5.1. Загальні положення про договір. Класифікація договорів у сфері туристичної діяльності.

5.2. Агентський договір. Договори про туристичне обслуговування.

5.3. Договори про надання одиничних послуг.

5.4. Договори страхування.

Тема 6. ДОГОВОРНІ ВІДНОСИНИ В ТУРИСТСЬКОМУ БІЗНЕСІ

3.1. Правові основи договірних відносин. Агентський договір

3.2. Договори з постачальниками й підрядчиками

3.3. Договори з клієнтами (договори на туристське обслуговування)

Тема 7. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ: РЕГУЛЯТОРНІ ОСОБЛИВОСТІ

7.1. Організаційно-правове забезпечення туристської індустрії в Україні

7.2. Міжнародні відносини України у сфері туризму

7.1. Організаційно-правове забезпечення туристської індустрії в Україні.

Тема 8. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 8.1. Основні засади державної політики у сфері туристичної діяльності.
- 8.2. Організаційні форми і види туризму за національним законодавством.
- 8.3. Сучасні державні програми розвитку туристичної галузі.

РЕКОМЕНДАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ЗА КУРСОМ

Тема 1: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТУРИЗМУ І ТУРИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 1.1. Внутрішні й зовнішні фактори, що впливають на розвиток туризму.
- 1.2. Класифікація туристських підприємств.
- 1.3. Туристський продукт і туристська послуга.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Соціально-економічна сутність туризму і туристичної діяльності» студент повинен ознайомитись з класифікацією суб'єктів туристичної діяльності та з факторами, що впливають на розвиток туризму різні за силою дії і тривалості. Вони підрозділяються на:

зовнішні (екзогенні);

внутрішні (ендогенні).

Зовнішні фактори впливають на туризм за допомогою змін, що відбуваються в житті суспільства, і мають неоднозначний вплив на різні елементи системи туризму.

До зовнішніх факторів відносяться:

- природно-географічні;
- культурно-історичні;
- економічні;
- соціальні;
- демографічні;
- політико-правові;
- технологічні;
- екологічні.

Природно-географічні (моря, гори, ліси, флора, фауна, клімат і т. ін.) і *культурно-історичні* (пам'ятники архітектури, історії і культури) фактори як основа туристських ресурсів, є визначальними при проектуванні перспективних програм турів.

Економічні фактори і розвиток туризму мають найтісніший зв'язок, оскільки від економічного розвитку країни залежать доходи населення, рівень розвитку матеріально-технічної бази туризму і його інфраструктури. Держави з розвинутою економікою, як правило, лідирують за кількістю туристських поїздок.

До числа економічних факторів також відносяться: падіння валового внутрішнього доходу, інфляція, відсоткові банківські ставки, коливання обмінних курсів валют. Помічено, що зростання відносної собівартості поїздки на 5% приводить до зменшення попиту на туристський продукт до 10%.

Соціальні фактори – це збільшення вільного часу (скорочення робочого часу, збільшення тривалості відпусток) в поєднанні з поліпшенням життя людей приводить до сплеску зростання в туризмі.

Крім того, на розвиток туризму мають вплив і такі соціальні фактори, як рівень освіти, відношення людей до духовних цінностей замість матеріальних і т. ін.

Передбачається, що на зміну пасивному відпочинку за принципом «три S» (Sea-Sun-Sand – море-сонце-пляж) приходять принцип «трьох L» (Landscape-Leisure – національні традиції-пейзаж-дозвілля).

Демографічні фактори чисельності населення, розміщення їх по різних місцевостях, стато вікової структури (з виділенням працездатних пенсіонерів, людей, що навчаються), сімейного стану, складу сім'ї.

Збільшення чисельності населення впливає на збільшення числа туристів. Найбільшу схильність до активного туризму мають 18-30-річні, проте загальну активність в рухливості людей досягають 30-50-річні.

До групи демографічних факторів відноситься урбанізація. Вона досягла в США 77%, в Європі 71%. У результаті урбанізації скорочується чисельність населення, яке проживає в невеликих населених пунктах і займається сільським господарством. А це основні постачальники туристів.

У демографічній структурі населення відбуваються наступні зміни: старіння населення, зменшення чисельності 15-24-річних; збільшення працюючих жінок і бездітних пар; збільшення чисельності самотніх людей.

Політико-правові фактори – політичні обставини в світі і в окремих країнах, політика відкриття / закриття кордонів, пом'якшення адміністративного контролю у сфері туризму, уніфікація податкової і грошової політики.

Зниженню темпів розвитку туризму вплинули події в країнах Ірану, Іраку, Афганістану, США, Персидської затоки та ін. Екстремізм, тероризм негативно впливають на розвиток туризму.

Техногенні фактори пов'язані з прогресом у техніці й технологіях. Розвиток науки і техніки (транспорту, інформаційних систем, МТБ засобів розміщення) позитивно впливають на розвиток туризму. Проте НТП несе і проблеми. Наприклад, Інтернет приводить до фінансових проблем у багатьох країнах, коли туризм може стати неможливим без нього. Він має іноді руйнівний характер: руйнує середовище, погіршує екологію.

Екологічні фактори – це техногенні фактори, пов'язані з аварією на ЧАЕС, які призвели до того, що зміни в екології Білорусі, України стали наслідком зменшення туристсько-рекреаційних ресурсів.

Внутрішні фактори – це ключові явища і тенденції, що виявляються безпосередньо в його сфері. До них відносяться матеріально-технічні фактори, пов'язані з розвитком засобів розміщення, транспорту, ресторанного господарства, торгівлі, засобів розваги.

Особливе місце серед факторів, що мають вплив на розвиток туризму, займає *сезонність*, яка виступає як найважливіша специфічна проблема.

Сезонність - це властивість туристських потоків концентруватися в певних місцях протягом невеликого періоду часу. З економічної точки зору вона

пов'язана з коливаннями попиту, що повторюється. У країнах Північної півкулі з помірним кліматом основними («високими») сезонами є літній (липень-серпень) і зимовий (січень-березень). Крім того, виділяються міжсезоння (квітень-червень, вересень) і «мертвий сезон» (жовтень-грудень), при яких туристські потоки загасають і попит знижується до мінімуму.

Кліматичні фактори пов'язані з тим, що в більшості регіонів світу погодні умови для подорожей, відпочинку, лікування, занять спортом розрізняються за місяцями року.

Соціальні фактори обумовлені тим, що велика частина шкільних канікул припадає на літні місяці. Тому батьки прагнуть приурочити свою відпустку до цього часу і відпочивати разом з дітьми. Високий рівень попиту на туристські поїздки влітку пов'язаний і з поширеною в європейських країнах практикою, зупинки підприємств на профілактичний ремонт у липні-серпні (місяці якнайменшої продуктивності праці).

Згладжування сезонності в туризмі дає великий економічний ефект, дозволяючи збільшити терміни експлуатації матеріально-технічної бази, підвищити ступінь використання праці персоналу протягом року, збільшити надходження від туризму.

Література: 1-18

Тема2: ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА ЦІЛІ СИСТЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

2.1. Принципи та структура системи правового регулювання туристичною діяльністю.

2.2. Об'єкти та суб'єкти правовідносин у сфері туристичної діяльності.

2.3. Система національних та міжнародних джерел права туристичної діяльності.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Предмет, метод та цілі системи правового регулювання туристичної діяльності» студент повинен ознайомитись з принципами системи правового регулювання туристичної діяльності, а саме:

- сприяти туристичній діяльності і створювати сприятливі умови для її розвитку;
- визначати і підтримувати пріоритетні напрями туристичної діяльності;
- формувати уявлення про Україну як про країну, сприятливу для туризму;

- здійснювати підтримку і захист українських туристів, туроператорів, турагентів і їх об'єднань.

Основними принципами державної політики в галузі туризму є: залучення громадян до раціонального використання вільного часу; створення ефективної системи туристської діяльності для забезпечення потреб внутрішнього та іноземного туризму; створення рівних можливостей на ринку турпослуг для суб'єктів підприємництва, сприяння розвитку конкуренції, захист їх прав, інтересів та власності; становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України.

Необхідно звернути увагу на об'єкти правовідносин.

Розрізняють такі види об'єктів правовідносин:

- 1) предмети матеріального світу: речі, цінності, майно тощо.
- 2) послуги виробничого і невиробничого характеру -- виконання роботи, обумовленої договором або контрактом, наприклад, договір перевезення, підряд на капітальне будівництво, виконання пісні на святковому концерті та ін..
- 3) продукти духовної та інтелектуальної творчості.
- 4) особисті немайнові блага -- життя, здоров'я, честь, гідність, право на освіту та інші права і свободи.

В туризмі: туристичний продукт, супутні туристичні послуги та товари, життя туриста і т.п.

Та суб'єкти правовідносин.

Суб'єкти (сторони) правовідносин -- це учасники правового відношення, що володіють взаємними правами й обов'язками.

Види суб'єктів правовідносин:

- 1) індивідуальні суб'єкти (фізичні особи):- громадяни, тобто індивіди, що мають громадянство даної країни; -іноземні громадяни; -особи без громадянства (апатриди);-- особи з подвійним громадянством (біпатриди);
- 2) колективні суб'єкти (юридичні особи): -- державні органи, організації, установи, підприємства;- органи місцевого самоврядування;-- комерційні організації (акціонерні товариства, приватні фірми тощо -- вітчизняні, іноземні, міжнародні);- громадські об'єднання (партії, профспілкові організації тощо);- релігійні організації;

3) держава та її структурні одиниці:- держава;- державні утворення (суб'єкти федерації -- штати, землі, автономії; в Україні -- Автономна Республіка Крим);-- адміністративно-територіальні одиниці (область, місто, селище та ін.);

4) соціальні спільноти -- народ, нація, етнічні групи, громадяни виборчого округу тощо. В туризмі: турист, тур фірма, турагент, туроператор, готель...

Об'єкт - правовідносини (кожен вид регулюється окремим законодавством).

Суб'єкт - наділені волею може реалізувати своє право (органи державної влади, підприємства, туристи).

Література: 1-18

Тема 3. Правове регулювання туризму

3.1. Туризм: його види та організаційні форми.

3.2. Класифікація нормативно-правових актів, які регламентують діяльність у сфері туризму.

3.3. Учасники правовідносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Правове регулювання туризму» студент повинен ознайомитись з поняттям туризму, його видами та організаційними формами. А також звернути увагу на класифікацію нормативно-правових актів які регламентують діяльність туристичної галузі та визначити учасників правовідносин. Що виникають при здійсненні туристичної діяльності.

З погляду різних наук і практичної оцінки туризму в різних галузях суспільного життя йому надаються і різні визначення. У даний час можна виділити декілька підходів до визначення туризму¹:

1. Цілий ряд вчених розглядають туризм передусім як форму міграції населення; під туризмом прийнято розуміти одну з форм міграції населення, що характеризується тимчасовим його переміщенням з одного району країни в інший, або з однієї країни до іншої; під туризмом розуміють усі види пересування, не пов'язані зі зміною місця проживання і роботи.

---

¹

2. Учені-правознавці додають сюди також правовий аспект, визначаючи туризм, зокрема міжнародний як систему подорожей, що здійснюється на підставі міжнародних угод з урахуванням діючих міжнародних звичаїв.

3. Туризм розглядається і як форма розумового та фізичного виховання, що реалізується через соціально-гуманітарні функції: виховну, освітню, оздоровчу, спортивну тощо.

4. Під туризмом розуміють популярну форму організації відпочинку, проведення дозвілля. Часто туризм розглядається як різновид рекреації, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними й культурно-розважальними цілями розширеного відтворення сил людини. „Туризм - це тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну (або іншу місцевість на території своєї країни) у вільний час у цілях отримання задоволення та відпочинку, оздоровчих і лікувальних, гостьових, пізнавальних, релігійних або в професійно-ділових цілях, але без заняття на місці тимчасового перебування (відвідування) роботою, яка оплачується із місцевого фінансового джерела”².

5. У більшості визначень знаходить місце соціокультурна функція туризму: туризм – це система й форма використання вільного часу і за допомогою сфери послуг у подорожах, що поєднує відпочинок зі зміцненням здоров'я людини, підвищенням її загальної культури і освіти і справляє на неї виховний вплив, ефективний засіб пізнання, підвищення культурного рівня особистості.

6. Манільська декларація світового туризму (Філіппіни, 1980 р.) визначає його як один із видів активного відпочинку, що є подорожжю, яка здійснюється з метою пізнання тих чи інших районів, нових країн і поєднується в низці країн з елементами спорту. Крім того, туризм розглядається як діяльність, що має важливе значення в житті народів з огляду на безпосередній вплив на соціальну, культурну, освітню та економічну області життя держав та їх міжнародні відносини.

7. Туризм розглядається як діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться поза межами їх звичайного середовища, протягом періоду не більше одного повного року, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями. Туризм також визначається як особлива форма пересування людей по маршруту з метою відвідування конкретних об'єктів або задоволення певного спеціалізованого інтересу.

8. Організація Об'єднаних Націй визначає туризм як активний відпочинок, що впливає на зміцнення здоров'я, фізичний розвиток людини, пов'язаний з її пересуванням за межами постійного місця проживання. Туризм висвітлюється і як вид подорожі, що здійснюється для відпочинку, освітніх, ділових, любительських та спеціалізованих цілей.

9. Вчені-економісти розглядають туризм як галузь економіки нематеріальної сфери (індустрія туризму) з обслуговування людей, що

знаходяться поза місцем постійного проживання; як суспільно-організовану економічну діяльність, спрямовану на виробництво товарів і послуг для задоволення потреб людей, що знаходяться за межами постійного місця проживання. До таких визначень належать і ті, що характеризують туризм як вид споживання, вид зовнішньої торгівлі, експорт інформації і вражень.

Крім того, туризм розглядається як сегмент світового ринку, на якому сходяться підприємства традиційних галузей господарства (транспорт, ресторанне господарство, готельне господарство, культура, торгівля тощо) з метою пропозиції своєї продукції та послуг туроператорам – підприємствам з формування, просування та реалізації туристського продукту.

10. Найбільш універсальне, уніфіковане визначення туризму використовується в його статистиці. Згідно з цим визначенням, туризмом вважається діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їхнього звичайного середовища протягом періоду, що не перевищує одного року поспіль, з метою відпочинку, діловими та іншими цілями. Це визначення, прийняте Всесвітньою туристською організацією, використовується в усіх країнах-членах ВТО, зокрема і в Україні. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про туризм» **туризм** - тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає.

Незважаючи на різноманіття підходів, існуючі визначення туризму можна об'єднати в три групи.

До першої групи належать визначення, що характеризують туризм як різновид рекреації (розширеного відтворення фізичних, інтелектуальних та емоційних сил людини), систему і форму проведення вільного часу в походах і поїздках, які поєднуються з активним відпочинком і зміцненням здоров'я людини, з підвищенням її загальної культури та освіти. Ці визначення мають вузькоспеціалізований характер і стосуються тільки окремих аспектів туризму або його видових особливостей.

Друга група визначень туризму розглядає його як одну з форм міграції населення і пов'язує з фактом пересування, подорожі, перетину простору, виступає як інструмент статистики туризму.

Третя група визначень характеризує туризм як складне соціально-економічне та правове явище, розкриває його внутрішній зміст, який полягає у єдності різноманіття властивостей і відносин осіб, щодо реалізації права на туризм.

Сутністю права на туризм є можливість вільного подорожування й перебування людини в місцях туристичного призначення (відпочинку, оздоровлення тощо). Змістом цього права є поновлення і відтворення фізичних, моральних і духовних сил людини, а також задоволення її соціальних, культурних та інших благ і інтересів під час подорожування. Формою права на туризм є прояв особистої свободи людини, її право на певний спосіб використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля шляхом обрання видів і напрямків подорожування. Таким чином, право на

туризм - це можливість людини вільно подорожувати з метою пізнання, відпочинку, оздоровлення тощо. Юридична природа цього права полягає в тому, що туризм є одночасно основою і наслідком реалізації конституційних прав і свобод людини й громадянина на свободу пересування, відпочинок та інших прав.

Отже, можна визначити поняття туризму, як тимчасове подорожування людини за межі місця проживання з метою пізнання, відпочинку, оздоровлення або з іншою метою, яка не передбачає зайняття оплачуваною діяльністю в місці чи країні тимчасового перебування, шляхом вільного обрання форм і напрямків пересування.

При дослідженні питання законодавчого регулювання туристичної діяльності слід звернути увагу на те, що в Законі України „Про туризм” виділено 2 організаційні форми туризму:

- внутрішній туризм;
- міжнародний туризм.

Усі нормативно-правові акти в галузі туризму можна умовно поділити на дві групи:

Першу групу складають нормативно-правові акти загального значення:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Господарський кодекс України.
4. Податковий кодекс України.
5. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України».
6. Закон України «Про господарські товариства».
7. Закон України «Про захист прав споживачів».
8. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»;
9. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» тощо.

Другу групу складають нормативно-правові акти, що належать до спеціального законодавства з питань регулювання туристичної діяльності:

1. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 року № 1282-IV, в якому встановлені загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні принципи реалізації державної політики України в області туризму.

2. Закон України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України».

3. Положення про Державне агентство України з туризму та курортів.

4. Порядок організації виїзду дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення.

5. Ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності.

Література:1-18

Тема 4: **Правова організація туристичної діяльності**

4.1. Державна реєстрація юридичних та фізичних осіб – підприємців.

4.2. Ліцензування туристичної діяльності.

4.3. Ліцензійні умови здійснення туроператорської та турагентської діяльності.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Правова організація туристичної діяльності» студент повинен ознайомитись з процедурою державної реєстрації юридичних туристичних осіб та фізичних осіб-підприємців на основі закону України « Про державну реєстрацію юридичних осіб, та фізичних осіб-підприємців».

Зверніть увагу на те, що створення юридичних осіб — складний процес, який можна поділити на чотири стадії:

1) *Ініціативна*. На цій стадії відбувається "обдумування" мети, заради здійснення якої створюється юридична особа, розробляється бізнес-план майбутньої підприємницької діяльності та ін.;

2) *Організаційна*. Організаційна стадія має на меті вчинення юридичних дій, спрямованих на заснування юридичної особи. Зокрема, 1)обирається організаційно-правова форма юридичної особи (основні організаційно-правові форми господарських товариств та їх порівняльна характеристика представлена у таблиці 2), розробляються і затверджуються установчі документи, підшукується приміщення для розташування підприємства, обирається найменування, скликаються установчі збори, формуються органи управління. Разом з тим, з набранням чинності змін до законодавства для унітарних підприємств, товариств із обмеженою й додатковою відповідальністю, командитних товариств тепер не потрібне обов'язкове формування певного розміру статутного капіталу до їхньої державної реєстрації. Повністю статутний капітал повинен бути сформований протягом одного року з моменту державної реєстрації підприємства. Крім того, для товариств із обмеженою відповідальністю скасовується розмір мінімального розміру статутного капіталу. Те ж саме стосується й товариства з додатковою відповідальністю, і командитного товариства.

3) *Легалізаційна*. На цій стадії здійснюється офіційне визнання створеної юридичної особи.

Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності здійснюється державними реєстраторами виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи.

4) *Постлегалізаційна*. На постлегалізаційній стадії зареєстрована юридична особа відкриває банківський рахунок, виготовляє печатку, стає на облік у державній податковій інспекції, управлінні статистики, відділеннях Пенсійного фонду, фонду зайнятості, фондів соціального страхування. Ці дії необхідні для того, щоб юридична особа могла діяти.

На основі цього і повинна вибудовуватись система державного впливу та контролю за туристичною індустрією. Хоча держава не повинна вмішуватись в господарську(підприємницьку) діяльність суб'єктів господарювання.

Звертаю увагу на те, що ліцензування є однією з форм державного регулювання туристичної діяльності і представляє собою особливу процедуру визнання права господарюючого суб'єкта на проведення певного виду діяльності з дотриманням нормативних вимог і стандартів. Відповідно до Законів України «Про туризм», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» **ліцензуванню підлягає лише туроператорська діяльність**. Ліцензування туроператорської діяльності здійснюється з метою створення рівних можливостей суб'єктам туристичної діяльності на ринку туристичних послуг, а також забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, підвищення рівня туристичного обслуговування. Органом ліцензування туроператорської діяльності є Державне агентство України з туризму та курортів.

Література: 1-18

Тема 5: Цивільно-правові зобов'язання та договори в туристичній діяльності

5.1. Загальні положення про договір. Класифікація договорів у сфері туристичної діяльності.

5.2. Агентський договір. Договори про туристичне обслуговування.

5.3. Договори про надання одиничних послуг.

5.4. Договори страхування.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Цивільно-правові зобов'язання та договори в туристичній діяльності» студент повинен ознайомитись з правовими основами договірних відносин за допомогою Цивільного кодексу України та господарського кодексу України та іншими особливостями договірних відносин.

Зверніть увагу на те, що туристська діяльність характеризується складною структурою господарських зв'язків. У таких умовах першорядне значення набуває правильність вибору потрібного типу договору для оформлення тих або інших правовідносин, а також ретельне доопрацювання його умов.

Відповідно до Цивільного кодексу України договір – це домовленість двох або більше сторін, яка спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Виходячи з цього поняття можна визначити основні ознаки договору:

- домовленість, тобто для його існування має бути компроміс,
- збіг волевиявлення учасників;
- домовленість двох чи більше осіб, тобто з волевиявлення лише з одного боку не може виникнути договір;
- спрямованість на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків, що свідчить про його правову природу юридичного факту.

Особливості укладення договорів у сфері туризму обумовлені тим, що ця галузь окрім загального цивільно-правового регулювання підпадає також під дію законодавства у сфері захисту прав споживачів і ліцензійних умов провадження діяльності в цій сфері.

Договори у сфері туризму належать до публічних договорів. Це означає, наприклад, що готель (як суб'єкт підприємницької діяльності) відповідно до ст. 633 Цивільного кодексу України бере на себе обов'язок надання готельних послуг кожному, хто до нього звернеться. Готель не вправі:

- встановлювати не однакові умови для усіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги;
- надавати переваги одному споживачеві перед іншим щодо укладення договору про надання готельних послуг, якщо інше не встановлено законом;
- відмовитися від укладення договору про надання готельних послуг за наявності у нього можливостей надання цих послуг, тобто відповідних

номерів. У разі необґрунтованої відмови суб'єкта підприємництва від укладення публічного договору він має відшкодувати збитки, завдані споживачеві такою відмовою.

Основні договірні відносини в туристському бізнесі необхідно розглядати з наступних напрямів (схема 3):

- посередницький договір (агентський договір) між туроператором і турагентом про надання туристських послуг кінцевому споживачеві (туристу);
- договір про туристичне обслуговування між туроператором, турагентом і туристом, стосовно надання туристичних послуг;
- договір про надання послуг між туроператором і суб'єктом господарювання, який надає одиничні туристичні послуги, що входять до складу турпродукта (при створенні турпродукта);
- прямий договір між туристом і страховою компанією, суб'єктом господарювання, який надає одиничні туристичні послуги (наприклад, договір на екскурсійне, готельне обслуговування).

Зміст договору у сфері туризму становлять умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до законодавства.

Найбільш поширенішими у сфері туризму є два види договорів – **агентський договір і договір про надання туристичних послуг**. Розглянемо перший з них. Агентський договір укладається в письмовій формі. У договорі повинна бути певна форма підтвердження повноважень (представництва) турагента.

Ключовим моментом агентського договору є той факт, що агент (представник) при виконанні договору діє від імені принципала, тобто, по суті, агентський договір можна порівнювати з договором доручення.

Турагент повинен особисто виконати дії, на які він уповноважений туроператором, якого він представляє. Якщо агентським договором не передбачене інше, турагент не може передавати за своїм розсудом іншим особам права, якими він володіє в інтересах того, кого він представляє (принципала). Оскільки договір є двосторонньо-зобов'язуючим, відповідно права й обов'язки виникають в обох сторін договору.

Права турагента:

- одержувати від туроператора інформацію про туристичний продукт, наявність сертифікації готельних послуг і послуг харчування, програм туристичного обслуговування;
- одержувати винагороду за посередницькі операції, здійснені їм в інтересах туроператора, у встановленому в договорі розмірі;
- вимагати для розрахунків бухгалтерський витяг щодо всіх угод, за які йому нараховується винагорода;
- здійснювати комерційне посередництво також для інших суб'єктів господарювання, якщо інтереси цих суб'єктів не суперечать інтересам туроператора.

Обов'язки турагента:

- дотримувати положень договору й чинного законодавства;
- особисто виконувати дії, на які він уповноважений туроператором;
- повідомляти туроператора про кожний випадок його посередництва в укладанні угод і про кожну укладену ним в інтересах туроператора угоду;
- не укладати договорів про туристичне обслуговування від імені туроператора без одержання від нього підтвердження щодо можливості висновку такого договору;
- у випадку порушення умов договору відшкодувати туроператорові заподіяні своїми діями збитки;
- турагент не має права передавати конфіденційну інформацію, отриману від туроператора, без його згоди, використовувати її у власних інтересах або в інтересах інших осіб всупереч інтересам туроператора як при здійсненні турагентом своєї діяльності в інтересах туроператора, так і після припинення агентських відносин з ним.

Договори про туристичне обслуговування.

Договір з туристом – документ, що підтверджує домовленість туриста з туроператором (турагентом), який закріплює їх взаємні права та обов'язки з приводу придбання туристичних послуг. За договором на туристичне обслуговування одна сторона (туроператор, який укладає договір безпосередньо або через турагента) зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (туриста) комплекс туристичних послуг (туристичний продукт), а турист зобов'язується оплатити його.

Предметом договору на туристичне обслуговування є надання однією стороною (туроператором, турагентом) за встановлену договором плату комплексу туристичних послуг (туристичного продукту) за замовленням іншої сторони (туриста).

Договір на туристичне обслуговування укладається в письмовій чи електронній формі.

Будь-який договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода. Відповідно до ст. 20 Закону України «Про туризм» у договорі на туристичне обслуговування зазначаються наступні істотні умови договору:

1) строк перебування у місці надання туристичних послуг із зазначенням дат початку та закінчення туристичного обслуговування;

2) характеристика транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорія, а також дата, час і місце відправлення та повернення (якщо перевезення входить до складу туристичного продукту);

3) готелі та інші аналогічні засоби розміщення, їх місце розташування, категорія, а також відомості про підтвердження відповідності послуг готелю встановленим вимогам, строк і порядок оплати готельного обслуговування;

- 4) види і способи забезпечення харчування;
- 5) мінімальна кількість туристів у групі (у разі потреби) та у зв'язку з цим триденний строк інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи;
- 6) програма туристичного обслуговування;
- 7) види екскурсійного обслуговування та інші послуги, включені до вартості туристичного продукту;
- 8) інші суб'єкти туристичної діяльності (їх місцезнаходження та реквізити), які надають туристичні послуги, включені до туристичного продукту;
- 9) страховик, що здійснює обов'язкове та/або добровільне страхування туристів за бажанням туриста, інших ризиків, пов'язаних з наданням туристичних послуг;
- 10) правила в'їзду до країни (місця) тимчасового перебування та перебування там;
- 11) вартість туристичного обслуговування і порядок оплати;
- 12) форма розрахунку.

Договір на туристичне або екскурсійне обслуговування може бути укладений у формі ваучеру. Ваучер – це стандартизована форма договору на туристичне обслуговування, яка може застосовуватися як альтернатива традиційним „багатосторінковим” договорам. На практиці туроператори, турагенти оформляють обидва документи: традиційний договір і ваучер. Справа в тому, що ваучер не може замінити звичайний договір на туристичне обслуговування, оскільки не відображає деякі важливі умови домовленості сторін (наприклад, відповідальність).

При формуванні групи туристів договір укладається окремо з кожним туристом, а не з керівником групи. Тільки у разі, якщо замовником туристичних послуг є юридична особа, договір з кожним туристом не укладається. Якщо до складу групи входять неповнолітні діти, договір укладається між туроператором (турагентом) та їх батьками або законними опікунами.

Інформація про умови надання туристичних послуг, яку туроператор (турагент) поширює до укладення договору на туристичне обслуговування, має доводитися у доступній, наочній формі, бути розбірливою, зрозумілою та містити відомості про:

- 1) місце надання туристичних послуг, програму туристичного обслуговування;
- 2) характеристику транспортних засобів, що здійснюють перевезення, зокрема їх вид і категорію;
- 3) характеристику готелів та інших об'єктів, призначених для надання послуг з тимчасового розміщення, у тому числі місце їх розташування, категорію, відомості про підтвердження відповідності послуг готелю встановленим вимогам, строки і порядок оплати готельного обслуговування;
- 4) види і способи забезпечення харчування під час туристичної подорожі;

5) мінімальну кількість туристів у групі, а також інформування туриста про те, що туристична подорож не відбудеться через недобір групи, не пізніше ніж за три дні до початку туристичної подорожі;

б) ціну туристичних послуг.

З 9 лютого 2012 р. внесені зміни до Закону України «Про туризм» за яким значно розширений перелік інформації, який повинен бути наданий туристу до укладання договору на туристичне обслуговування, а саме про:

1) основні вимоги до оформлення в'їзних/виїзних документів (паспорт, дозвіл (віза) на в'їзд/виїзд до країни тимчасового перебування), у тому числі строк їх оформлення;

2) медичні застереження стосовно здійснення туристичної подорожі, зокрема протипоказання через певні захворювання, особливості фізичного стану (фізичні недоліки) і вік туристів, а також умови безпеки туристів у країні (місці) тимчасового перебування;

3) туроператора (турагента), його місцезнаходження, поштові реквізити, контактний телефон, наявність ліцензії на провадження туристичної діяльності, сертифікатів відповідності та інші відомості відповідно до законодавства про захист прав споживачів;

4) керівника групи та засоби зв'язку з ним у разі здійснення туристичної подорожі за кордон чи перебування за кордоном неповнолітньої та/або малолітньої особи з метою встановлення законними представниками неповнолітньої або малолітньої особи прямого зв'язку з нею;

5) час та місце проміжних зупинок і транспортних сполучень та категорію місця, яке споживач займатиме в певному виді транспортного засобу;

б) види і тематику екскурсійного обслуговування, порядок здійснення зустрічей і проводів, супроводу туристів;

7) стан навколишнього природного середовища, санітарного та епідеміологічного благополуччя;

8) назву, адресу та контактний телефон представництв туроператора або організації (організацій), уповноваженої туроператором на прийняття скарг і претензій туристів, а також адреси і телефони дипломатичних установ України у країні (місці) тимчасового перебування або місцевих служб, до яких можна звернутися у разі виникнення труднощів під час туристичної подорожі;

9) порядок забезпечення туроператором обов'язкового та/або добровільного страхування туристів, розмір, порядок і умови виплати страхового відшкодування, а також можливість та умови добровільного страхування витрат, пов'язаних з розірванням договору на туристичне обслуговування за ініціативою туриста, страхування майна;

10) розмір фінансового забезпечення туроператора (турагента) на випадок його неплатоспроможності (банкрутства) та кредитну установу, яка надала таке забезпечення.

Кожна із сторін договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі може вимагати внесення змін до цього договору або

його розірвання у зв'язку із зміною істотних умов договору та обставин, якими вони керувалися під час укладення договору, зокрема у разі:

- 1) погіршення умов туристичної подорожі, зміни її строків;
- 2) непередбаченого підвищення тарифів на транспортні послуги;
- 3) запровадження нових або підвищення діючих ставок податків і зборів, інших обов'язкових платежів;
- 4) істотної зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена ціна туристичного продукту;
- 5) домовленості сторін.

Туроператор (турагент) зобов'язаний не пізніше як через один день з дня, коли йому стало відомо про зміну обставин, якими сторони керувалися під час укладення договору на туристичне обслуговування, та не пізніше як за три дні до початку туристичної подорожі повідомити туриста про таку зміну обставин з метою надання йому можливості відмовитися від виконання договору без відшкодування шкоди туроператору (турагенту) або внести зміни до договору, змінивши ціну туристичного обслуговування.

Турист вправі відмовитися від виконання договору на туристичне обслуговування до початку туристичної подорожі за умови відшкодування туроператору (турагенту) фактично здійснених ним документально підтверджених витрат, пов'язаних із відмовою.

Туроператор або турагент вправі відмовитися від виконання договору лише за умови повного відшкодування замовникові збитків, підтверджених у встановленому порядку та заподіяних внаслідок розірвання договору, крім випадку, якщо це відбулося з вини туриста.

Якщо під час виконання договору на туристичне обслуговування туроператор не в змозі надати значну частину туристичного продукту, щодо якого відповідно до договору на туристичне обслуговування сторони досягли згоди, туроператор повинен з метою продовження туристичного обслуговування вжити альтернативних заходів без покладення додаткових витрат на туриста, а в разі потреби відшкодувати йому різницю між запропонованими послугами і тими, які були надані. У разі неможливості здійснення таких заходів або відмови туриста від них туроператор зобов'язаний надати йому без додаткової оплати еквівалентний транспорт для повернення до місця відправлення або іншого місця, на яке погодився турист, а також відшкодувати вартість ненаданих туроператором туристичних послуг і виплатити компенсацію у розмірі, визначеному в договорі за домовленістю сторін.

Що стосується ціни туристичного продукту, то його зміна після укладення договору на туристичне обслуговування допускається лише у разі необхідності врахування зміни тарифів на транспортні послуги, запровадження нових або підвищення діючих ставок податків і зборів та інших обов'язкових платежів, зміни курсу гривні до іноземної валюти, в якій виражена вартість туристичного продукту.

Зміна ціни туристичного продукту можлива не пізніше як за **20 днів до початку туристичної подорожі**. При цьому збільшення ціни туристичного

продукту не може перевищувати **п'яти відсотків** його початкової ціни. У разі якщо ціна туристичного продукту вища за початкову ціну на п'ять відсотків, турист має право відмовитися від виконання договору, а туроператор (турагент) зобов'язаний повернути йому раніше сплачену суму.

Література: 1-18

Тема 6. ДОГОВОРНІ ВІДНОСИНИ В ТУРИСТСЬКОМУ БІЗНЕСІ

- 6.1. Правові основи договірних відносин. Агентський договір
- 6.2. Договори з постачальниками й підрядчиками
- 6.3. Договори з клієнтами (договори на туристське обслуговування)

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Договірні відносини в туристичному бізнесі» студент повинен ознайомитись з правовими основами договірних відносин за допомогою Цивільного кодексу України та господарського кодексу України та іншими особливостями договірних відносин.

Зверніть увагу на те, що правова основа договірних відносин в області туризму полягає у взаємодії всіх суб'єктів туристської діяльності, направлених на реалізацію туристського продукту і комплексу супутніх туристських послуг. При цьому перелік суб'єктів туристської діяльності включає як осіб, які самостійно створюють і просувають на ринку туристський продукт (туроператорів), так і тих, які зайняті реалізацією туристського продукту, створеного стороннім підприємством. Останні виконують посередницькі функції та їх роль в цілому зводиться до реалізації продукту або окремих туристських послуг кінцевому споживачу.

Перерахованих вище суб'єктів договірних відносин туристської діяльності можна об'єднати в такі групи (див. рис. 3.1):

- *туроператори* - створюють туристський продукт на основі власних туристських послуг і/або туристських послуг сторонніх організацій;
- *турагенти* - займаються реалізацією вже створеного турпродукту і одиничних туристських послуг;

— *суб'єкти підприємницької діяльності* - надають одиничні туристські послуги туристам або за посередництвом туроператорів або турагентів.

Всі договірні відносини в туристському бізнесі необхідно розглядати з наступних напрямів:

посередницький договір (агентський договір) між туроператором і турагентом про надання туристських послуг кінцевому споживачеві (туристу);

договір (договір про надання послуг) між туроператором і суб'єктом господарювання, який надає одиничні туристичні послуги, що входять до складу турпродукта (при створенні турпродукта);

посередницький договір (агентський договір) між турагентом і суб'єктом господарювання, який надає одиничні послуги (мешкання, харчування) з продажу одиничних послуг кінцевому споживачу (туристу);

прямий договір між туристом і страховою компанією на страхування життя і здоров'я туриста, який також може укладатися за посередництвом туроператора або турагента (агентський договір).

Враховуючи викладене вище, можна відзначити, що найпоширенішими є два види договорів - *агентський і договір про надання послуг*.

Агентський договір укладається між турагентом і туроператором (для просування туристського продукту, а крім того, може застосовуватися в тому випадку, коли турагент реалізує туристам окремі туристські послуги (екскурсійне обслуговування, мешкання і т. д.), що надаються іншими суб'єктами туристського бізнесу (не туроператорами).

Що стосується **договорів про надання послуг**, то вони частіш за все застосовуються в ситуації, коли туроператор використовує послуги сторонніх організацій (у тому числі туристські послуги) для створення власного туристського продукту.

Література: 1-18

Тема 7. ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ: РЕГУЛЯТОРНІ ОСОБЛИВОСТІ

7.1. Організаційно-правове забезпечення туристської індустрії в Україні

7.2. Міжнародні відносини України у сфері туризму

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Соціально-економічна сутність туризму і туристичної діяльності» студент повинен ознайомитись з організаційно-

правовим забезпеченням туристичної діяльності, та міжнародними відносинами України у сфері туризму.

ЗВЕРТАЮ УВАГУ НА ТЕ, що левину долю туристичного продукту Україна має на міжнародній арені. Адже наявність потужного туристсько-рекреаційного потенціалу є важливою, але далеко недостатньою умовою перетворення туризму на прибуткову галузь народного господарства. Будь-які потенційні можливості не будуть повною мірою реалізовані, якщо введення ринкових механізмів у сфері туристського обслуговування комплексно не поєднуюватиметься із заходами державного регулювального впливу у вигляді необхідних юридичних, політичних, економічних та інших гарантій. Тільки в цьому разі можна забезпечити стійкий розвиток індустрії туризму, не зашкоджуючи природним та культурним цінностям, що виступають об'єктами туристської атракції.

Можливо, саме з цієї причини, незважаючи на визнання за індустрією туризму величезного економічного, політичного та соціально-культурного значення, формування державних органів управління нею - національних туристських адміністрацій - як в Україні, так і у більшості інших країн відбувалося досить складно.

Світова практика свідчить, що ідеальної формули, яка дала б змогу державі створити оптимальну структуру управління туристською галуззю, не існує. Намагання ж її винайдення стикаються з проблемами організації ефективної міжвідомчої взаємодії та досягнення необхідного рівня д. Вітчизняна туристська індустрія є невід'ємною складовою світового туристського процесу. Впродовж останніх років в Україні змінюється на краще ставлення до туризму як з боку державних владних структур, так і суспільства в цілому. У туризмі починають вбачати дієвий засіб формування ринкових механізмів поповнення державного й місцевих бюджетів, забезпечення зайнятості населення, одну з форм раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, оздоровлення людей, залучення широких верств українства до пізнання власної історії, вивчення історико-культурної спадщини, зростання національної свідомості громадян Української держави.

За своїм туристсько-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати туристською державою світового рівня. Розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування національного туристського продукту на світовому ринку, а також залучення до українського інформаційного простору світового передового досвіду організації туристської діяльності. Україна відкрита для міжнародного співробітництва. Цілеспрямована й системна діяльність щодо розвитку міжнародних туристських зв'язків є чинником інтеграції нашої країни до європейської спільноти, розвитку національної економіки та культури, ефективного використання туристських ресурсів, розбудови транскордонної інфраструктурної мережі.

У рекомендаціях Гаазької міжпарламентської конференції з туризму (10-14 квітня 1989 р.) - найавторитетнішого туристського форуму сучасності - зазначено: „Країни повинні визначити свої національні пріоритети та роль туризму в „ієрархії” таких пріоритетів, а також оптимальну стратегію розвитку туризму в рамках цих пріоритетів”.

Рекомендації конференції містять також тези, що мають винятково важливе значення для розвитку туризму. Вони стосуються ролі парламентських, урядових та інших державних інституцій в організації туристської діяльності, а також планування розвитку туризму:

необхідна активізація ролі державної влади на всіх рівнях у справі створення сприятливих умов для туризму, зокрема надання фінансових та інших ресурсів для реалізації всеохоплюючих програм з туризму;

активна підтримка з боку уряду в плані інформації та просування туризму, забезпеченні інфраструктури, освоєнні нових ринків, забезпеченні співпраці в усіх сферах - державних і приватних - в інтересах максимального заохочення сектору туризму;

планування туризму на комплексній основі, беручи до уваги всі аспекти законодавства, що стосуються інших секторів, таких як транспорт, зайнятість, охорона здоров'я, сільське господарство, зв'язок та ін.

Першочерговим напрямом діяльності у цій сфері залишається розбудова договірно-правової бази зовнішніх зносин, укладання міжнародних угод міжурядового та міжвідомчого характеру про співробітництво в галузі туризму. Пріоритетним є встановлення договірних відносин з країнами, що є перспективними для України туристськими ринками, вивчення та впровадження практики створення нормативно-правової бази туризму, організаційних засад функціонування високорентабельної туристської індустрії країн розвиненого туризму, прогресивного досвіду державного регулювання та стимулювання галузі.

Безумовною складовою міжнародних зв'язків є розвиток інституційного співробітництва. Через безпосередню участь у діяльності світових і міжнародних структур усіх рівнів практично реалізуються договірні відносини, активізується входження України до світового туристського простору.

У жовтні 1997 р. на 12-й сесії Генеральної асамблеї Всесвітньої туристської організації (ВТО), що відбулася у м. Стамбулі (Туреччина), Україна стала дійсним членом цієї організації. А вже через два роки, у вересні 1999 р., на 13-й сесії Генеральної асамблеї ВТО, що проходила у м. Сантьяго (Чилі), Україну було обрано до Виконавчої ради ВТО.

Членство України у Всесвітній туристській організації, то є головною міжнародною міжурядовою організацією у галузі подорожей і туризму, виконавчим органом ООН, відповідальним за активізацію та розвиток туризму, розробку та впровадження світової туристської політики, значно підвищило імідж і авторитет нашої держави у туристському співтоваристві, створило передумови подальшого розвитку національного туризму відповідно до тенденцій світового туристського ринку із залученням до

інформаційної мережі, інвестиційних пропозицій, системи підготовки кадрів, наукових досліджень, відкрило нові можливості налагодження взаємовигідної співпраці з країнами-членами на всіх рівнях - двосторонньому, багатосторонньому, регіональному, ознайомлення з передовим надбанням найбільш розвинених туристських держав світу.

Виконавча рада ВТО є керівним органом цієї організації, що формує світову туристську політику, активно впливає на її впровадження, контролює бюджетні питання. Включення України до складу Виконавчої ради ВТО має стратегічне значення з огляду на можливості використання механізмів цієї організації для підвищення ефективності національної туристської галузі з урахуванням процесів глобалізації, що відбуваються в світі, просування українського турпродукту на міжнародному ринку, збільшення надходжень до державного бюджету, підвищення авторитету й впливовості України у світі, розширення державно-приватного партнерства, впровадження передових методів підготовки і підвищення кваліфікації туристських кадрів відповідно до світових стандартів.

У 1999 р. щорічному Міжнародному туристському салону «Україна» - найбільшому виставковому заходу на теренах нашої країни - надано статус заходу, що проходить під егідою Всесвітньої туристської організації, з використанням символіки ВТО, а також включено до Календаря міжнародних туристських заходів ВТО.

Розвиток співробітництва України з країнами-членами Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС) відбуватиметься на основі багатосторонньої Угоди про співробітництво в галузі туризму між країнами ЧЕС 1994 р. і Декларації Ялтинського саміту, підписаної 5 червня 1998 р. Стратегічною метою розвитку туристського співробітництва України з ЧЕС є створення додаткових можливостей використання туристсько-рекреаційного потенціалу регіону ЧЕС, створення конкурентоспроможного туристського продукту країн-учасниць, його просування на міжнародному ринку, збільшення туристських потоків, підвищення економічної ефективності туризму як передумови соціально-економічного розвитку країн Чорноморського басейну.

Співробітництво України з Центрально-Європейською ініціативою (ЦЕІ) в галузі туризму здійснюється відповідно до Комплексного плану співробітництва України з ЦЕІ в 1996 р. (проекти ЦЕІ „Стратегічний туристський маркетинг”, „Мережа центрів туристичної інформації у країнах ЦЕІ”, „Розвиток сільського туризму в країнах ЦЕІ”, „Розвиток культурного туризму в країнах ЦЕІ”).

Результатом такої співпраці є зростання обсягів туристського обміну між Україною та іншими країнами - членами Центрально-Європейської ініціативи через удосконалення спільної діяльності щодо використання природно-рекреаційного потенціалу Балканського регіону.

Останніми роками відбувається розширення зв'язків з міжнародними, регіональними й національними туристськими асоціаціями, зокрема, ТААТР (Туристська асоціація Азіатського та Тихоокеанського регіону), АСТА

(Американська асоціація туристських агентств), НАТА (Грецька асоціація туристських агентств), БАТА (Болгарська асоціація туристських агентств), АБТА (Асоціація британських туристських агентств), FIJET (Всесвітня асоціація журналістів і письменників, які працюють у галузі туризму) та ін.

Зарубіжний досвід свідчить про децентралізацію, підвищення ролі місцевих органів влади в розвитку туристських регіонів багатьох країн, тому саме регіони мають більше усвідомлювати важливість розширення міжнародних зв'язків, укладання обласними й місцевими адміністраціями міжнародних і міжрегіональних договорів і угод.

Невід'ємною складовою розбудови міжнародних відносин у сфері туризму є поглиблення співпраці з іншими міжнародними органами в галузі туризму.

Для підвищення ефективності туристських зв'язків України з іншими країнами доцільним є:

регулярна участь у чергових засіданнях міжнародних органів в галузі туризму для узгодження основних напрямів туристської політики;

створення конкурентоспроможного туристського продукту та його ефективне просування на міжнародному ринку;

- розроблення проектів освоєння туристських регіонів;
- узгодження дій щодо оптимізації туристської інфраструктури;
- аргументування форм і методів стимулювання інвестицій у сферу туризму;
- формування єдиної інформаційної туристської мережі;
- відкриття постійно діючих представництв за кордоном з метою розвитку співробітництва, спрямованого на ефективне освоєння туристських ресурсів, формування спільного туристського простору, просування національного турпродукту на міжнародному ринку, надання оперативної інформації щодо наявної туристської інфраструктури й туристських можливостей своєї країни;
- укладання міжурядових і міжвідомчих угод з іншими країнами про співробітництво у сфері туризму;
- спрощення прикордонних та митних формальностей;
- забезпечення особистої безпеки туристів й збереженості їхнього майна;

впровадження єдиних стандартів обслуговування туристів;

здійснення гнучкої податкової політики для туристських підприємств, що займаються дитячим, молодіжним, соціальним та екологічним туризмом;

здійснення комплексу заходів щодо відродження соціально спрямованих видів туризму: лікувального, спортивно-оздоровчого, молодіжного, дитячого, пізнавального, інших;

розширення виставкової діяльності й участі у міжнародних рекламно-інформаційних заходах: туристичних біржах, ярмарках, салонах;

обмін досвідом у сфері організації туристсько-екскурсійної діяльності, ліцензування, стандартизації та сертифікації туристських послуг.

Розвитку міжнародного туристського співробітництва сприяє активне створення в Україні різноманітних недержавних громадських туристських організацій, а саме асоціацій у різних напрямках туристської діяльності

(турагентства, туроператори, виставкові організації, підприємства готельного господарства, туристські видання, навчальні заклади тощо), їх входження до світових об'єднань, міжнародних організацій та асоціацій різного спрямування, результатом чого є розширення туристських обріїв, запровадження міжнародних стандартів якості туристських послуг, розвиток рекламної діяльності та бізнесових партнерських стосунків.

Рекламно-інформаційна діяльність визначена одним із основних напрямів реалізації державної політики в галузі туризму.

Розвиток виставкової діяльності, планомірна й систематична участь Держкомтуризму, українських туристських підприємств у міжнародних виставках, організація туристських салонів, ярмарків, бірж в Україні є важливим засобом підвищення економічної ефективності індустрії туризму, проведення широкомасштабної та комплексної реклами туристського потенціалу України, просування українського туристського продукту на міжнародному ринку, входження нашої країни до світової туристської спільноти.

Практичний досвід країн з розвиненим туризмом доводить необхідність створення єдиної загальнодержавної інформаційно-рекламної і маркетингової системи, що передбачає належну організацію виставково-ярмаркової справи та є передумовою розвитку внутрішнього й міжнародного туризму, створення високоякісного та конкурентоспроможного туристського продукту.

Виставки, ярмарки, салони, біржі є засобами встановлення цивілізованих договірних відносин між туристськими бізнес-партнерами, вивчення та освоєння туристських ринків, визначення перспектив розвитку туристської пропозиції, збільшення обсягів туристських обмінів, валютних надходжень до державних бюджетів, соціально-економічного розвитку країн.

Специфіка туристського потенціалу і ринків країн зумовила певну класифікацію рекламно-інформаційних заходів за масштабом і цілями:

всесвітні;
міжнародні;
національні;
регіональні.

Таким чином, забезпечується комплексний підхід до формування попиту та пропозиції на туристському ринку України на зимовий і літній туристські сезони, реалізації національного та регіонального туристського продукту, запобігання впливу сезонності, максимального задоволення потреб вітчизняних та іноземних туристів.
ецентралізації.

Література: 1-18

Тема 8. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

8.1. Основні засади державної політики у сфері туристичної діяльності.

8.2. Організаційні форми і види туризму за національним законодавством.

8.3. Сучасні державні програми розвитку туристичної галузі.

Методичні рекомендації

Для підготовки до теми: «Державна політика у сфері туристичної діяльності» студент повинен ознайомитись з основними засадами державної політики в сфері туристичної діяльності та з організаційними формами і видами туризму за національним законодавством а також з сучасними державними програмами розвитку туристичної галузі.

1.

Регулювання в галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади в галузі туризму, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції. Центр. Орган виконавчої влади в туризмі: Організує та забезпечує реалізацію держ політики в галузі туризму, виконання цього закону та інших нормативно-правових актів. Бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів у галузі, у межах своєї компетенції розробляє і затверджує нові акти. Забезпечує реалізацію програм розвитку туризму в Україні Організує облік тур ресурсів Укр, забезпечує їх раціональне використання та охорону.

Зверніть увагу на те, що:

1. Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності. Державна політика в галузі туризму визначається Верховною Радою України.

2. Основними напрямками державної політики в галузі туризму є: залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем, організація оздоровлення населення; забезпечення раціонального використання та збереження туристичних ресурсів, становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, створення ефективної системи туристичної діяльності для забезпечення потреб внутрішнього та іноземного туризму; створення та вдосконалення нормативно-правової бази в галузі туризму відповідно до чинного законодавства України, міжнародних норм і правил; захист прав та інтересів держави в галузі туризму; створення сприятливого для розвитку туризму податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів контролю; створення економічних умов, які стимулюють розвиток туризму в Україні; запровадження пільгових умов для організації туристичної та екскурсійної роботи серед дітей, підлітків, молоді, інвалідів та малозабезпечених верств населення; заохочення національних та іноземних інвестицій в розвиток туристичної індустрії; встановлення порядку стандартизації, сертифікації та ліцензування в галузі туризму; впровадження системи статистичної звітності суб'єктів туристичної діяльності; визначення порядку управління державною власністю в галузі туризму; створення рівних можливостей на ринку туристичних послуг для суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності, сприяння розвитку конкуренції, забезпечення дотримання у цій галузі антимонопольного законодавства; забезпечення безпеки туристів, захист їх прав, інтересів та майна; підтримка розвитку туризму в регіонах, визначення статусу окремих туристичних центрів, створення умов для пріоритетного розвитку туристичної індустрії; організація та розвиток системи наукового забезпечення галузі туризму, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів; розвиток співробітництва з зарубіжними країнами та міжнародними організаціями, участь у міжнародних програмах розвитку туризму, розробка та укладання міжнародних двосторонніх і багатосторонніх договорів.

Організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм - подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм - подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території. Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак існують такі види туризму: - дитячий; - молодіжний; - сімейний; - для осіб похилого віку; - для інвалідів; - культурно-пізнавальний; - лікувально-оздоровчий; - спортивний; - релігійний; - екологічний (зелений); - сільський; - підводний; - гірський; - пригодницький; -

мисливський;- автомобільний;- самодіяльний тощо. Особливості здійснення окремих видів туризму встановлюються законом.

Література: 1-18

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

для семінарських занять з дисципліни «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Розроблені:

к.ю.н., доцентом Гапотій В.Д.

1. Загальні питання правового регулювання туризму у світі
2. Форми міжнародного співробітництва у сфері туризму.
3. Співробітництво України та ЮНВТО.
4. Безпека туристичних подорожей та страхування.
5. Становлення системи державного регулювання розвитку туризму.
6. Підприємницька діяльність та її види у сфері туризму.
7. Специфіка укладання договорів з іноземними туристичними підприємствами.

Семінарське заняття №1.

Тема:

Загальні питання правового регулювання туризму у світі

Мета вивчення: семінарське заняття з теми загальні питання правового регулювання туризму у світі повинні дати студенту бачення у міжнародному праві поняття території під яку розуміють природні простори земної кулі (сушу, надра, морське дно, водяні простори), повітряний простір в атмосфері Землі, космічний простір, небесні тіла, а також штучні об'єкти та споруди (космічні об'єкти, стаціонарні морські платформи й ін.).

Знати питання, що стосуються правового режиму території. На Землі давно не існує нічийних територій (*terra nullius*). Територія або знаходиться під державним суверенітетом, або її статус визначають численні міжнародні договори. Території можуть мати різний міжнародно-правовий статус. Міжнародне право дуже жорстко регулює питання зміни правового статусу території.

Оскільки основними суб'єктами володіння територією в сучасному світі є держави¹, міжнародне право торкається переважно права держав щодо володіння, користування чи розпорядження нею. Так, серед основних принципів міжнародного публічного права, закріплених у Статуті ООН, — принцип територіальної недоторканності (п. 4 ст. 2), принцип мирного вирішення міжнародних суперечок (п. 3 ст. 2), у тому числі територіальних, принцип заборони застосування сили та погрози силою (п. 4 ст. 2). На регіональному рівні держави нерідко розширюють і поглиблюють ці принципи.

Міжнародне право встановлює також правовий статус територій, на які не може бути розповсюджений державний суверенітет (загальна спадщина людства), території, на яких держави мають деякі суверенні права (виключна економічна зона, морський шельф), території загального користування (Шпіцберген), державні території з міжнародно-правовим статусом (протоки, канали, міжнародні ріки й ін.).

Таким чином, міжнародне право закріплює суверенітет держав щодо належної їм території, встановлює підстави володіння територією, особливості придбання та втрати території суб'єктами міжнародного права, режим просторів, на які не поширюється державний суверенітет і які не можуть бути об'єктом присвоєння.

Література:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.
4. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.
5. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. (Международное право в документах: Учебное пособие / Сост. Н. Т. Блатова. – М.: Юрид. лит., 1982. – С. 12–18)

Хід семінарського заняття

Завдання.

Визначте поняття «туризм» та його зміни впродовж розвитку туристичної діяльності у світі.

Ознайомлення з Законом України «Про туризм».

Ознайомлення з рішеннями Міжнародної конференції 1989 року з туризму в Гаазі.

Визначити господарські суб'єкти, які входять в єдину систему послуг у туризмі.

Визначити рівні відносин у сфері міжнародного туризму та дати їм характеристику.

Нанести на дошці мотель вітчизняного «туристичного трикутника»

Семінарське заняття №2.

Тема:

Форми міжнародного співробітництва у сфері туризму.

Мета вивчення: семінарське заняття з теми форми міжнародного співробітництва у сфері туризму має на меті визначення форм такого співробітництва, а саме міжнародні конференції, асамблеї, конгреси, форуми, наради та інші організаційні заходи.

Студенти мають визначати та давати характеристику вищезазначеним формам такого співробітництва в прив'язці до національних реалій та традицій.

Література:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.
4. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.
5. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. (Международное право в документах: Учебное пособие / Сост. Н. Т. Блатова. – М.: Юрид. лит., 1982. – С. 12–18)

Хід семінарського заняття

Завдання.

Дайте характеристику міжнародній конференції як формі міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Дайте характеристику асамблеї як формі міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Дайте характеристику конгресу як формі міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Дайте характеристику форуму та наради як формі міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Складіть план наради на два дні.

Семінарське заняття №3.

Тема:

Співробітництво України та ЮНВТО.

Мета вивчення: семінарське заняття з теми співробітництво України та ЮНВТО дасть можливість студентам ознайомитись з міжнародними туристичними організаціями для налагодження плідної роботи в області туризму.

Україна вступила до складу Всесвітньої туристичної організації у жовтні 1997 р. на дванадцятій сесії Генеральної Асамблеї ЮНВТО (Стамбул, Туреччина), коли стала дійсним членом Організації. Вже у вересні 1999 р. на тринадцятій сесії Генеральної Асамблеї ЮНВТО (Сантьяго, Чилі) нашу країну було обрано до Виконавчої Ради ЮНВТО. З травня 2000 р. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Королівстві Іспанія та

Князівстві Андорра здійснює відповідні функції Постійного представника України при Всесвітній туристичній організації.

Література:

1. Конституція України.

2. Цивільний кодекс України.

3. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.

4. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.

5. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. (Международное право в документах: Учебное пособие / Сост. Н. Т. Блатова. – М.: Юрид. лит., 1982. – С. 12–18)

Хід семінарського заняття

Завдання.

Дайте поняття та охарактеризуйте Всесвітню туристичну організацію (ЮНВТО) як основний регулятор міжнародного туризму.

На мапі світу визначте розташування країн-членів ЮНВТО по регіонах світу.

Охарактеризуйте структуру ЮНВТО та її керівні органи.

Визначте групи представників Комітету асоційованих членів які беруть участь у роботі Генеральної Асамблеї ЮНВТО.

Зазначте основні напрями діяльності Всесвітньої туристичної діяльності.

Покажіть на мапі світу Шовковий шлях.

Дайте характеристику спеціальним комітетам ЮНВТО.

Туристичний бренд України – на дошці намалювати.

Семінарське заняття №4.

Тема:

Безпека туристичних подорожей та страхування.

Мета вивчення: семінарське заняття з теми безпека туристичних подорожей та страхування повинно дати студенту знання про те, що у будь-якій закордонній подорожі слід пам'ятати, що з моменту перетину українського державного кордону наш турист стає "іноземним громадянином" та зобов'язаний повністю виконувати вимоги законів, норми і правила тієї країни, яку він відвідує. У туристичній подорожі необхідно також неухильно дотримуватися місцевих законів, поважати народні звичаї та традиції. За рекомендацією Всесвітньої туристичної організації з цими правилами необхідно ознайомитися до початку подорожі.

Знати, що особливості перебування в іноземній державі стосуються майже всього, починаючи від стилю одягу туриста та завершуючи дрібними деталями побуту. Навіть традиційна для європейців "безтурботна" поведінка у мусульманських країнах може сприйматися як така, що ображає релігійні або національні почуття місцевих жителів.

Література:

1. Конституція України.

2. Цивільний кодекс України.

Закон України «Про страхування».

4. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.

5. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.

6. Заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 р. (Международное право в документах: Учебное пособие / Сост. Н. Т. Блатова. – М.: Юрид. лит., 1982. – С. 12–18)

Хід семінарського заняття

Завдання.

Зазначити заходи органів місцевої влади та їх посадових осіб з організації туризму, безпеки туризму та все, що з цим пов'язано.

Започаткувати на дошці схему особистого страхування туриста.

Дати визначення та характеристику страхування.

Ознайомитись із страховим полісом для подорожуючих в Шенгенській зоні.

Визначити на мапі світу регіони де можливо заразитися чумою

Визначити ризиковані райони світу де існує можливість заразитися жовтою гарячкою.

Визначити райони світу на мапі де можливо заразитися холерою та малярією.

Семінарське заняття №5.

Тема:

Становлення системи державного регулювання розвитку туризму.

Мета вивчення: семінарське заняття з теми становлення системи державного регулювання розвитку туризму дасть можливість студентам визначити сутність, основні напрями, функції та інструменти державного регулювання в галузі туризму, проблеми її розвитку.

Підкреслити позитивний досвід побудови рекламно-інформаційної інфраструктури туризму в європейських країнах та можливість його впровадження в Україні.

Література:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
- Закон України «Про страхування».
4. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.
5. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.
6. «Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 29.04.02;
7. «Програма розвитку Криму як цілорічного загальнодержавного та міжнародного курортно-рекреаційного і туристичного центру»;
8. «Програма розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основних транспортних магістралях у 2004-2010 роках», від 12.05.2004 р.
9. Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм»: Постатейний коментар / М.Р. Гнатюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006.
10. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К.: Вища школа, 2002.
11. Закон України «Про туризм». 15.09.1995р.

Хід семінарського заняття

Завдання.

Перерахувати методи державного регулювання туристичного попиту.

Дайте визначення стандартизації, сертифікації та ліцензуванню в туристичній діяльності.

Визначте три напрями державного регулювання туристичної діяльності в Україні.

Зазначте цілі державного регулювання туристичної діяльності.

Зазначте функції Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Дайте характеристику Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів до 2022 року.

Зазначте моделі розвитку державного регулювання туризму в Україні.

Семінарське заняття №6.

Тема:

Підприємницька діяльність та її види у сфері туризму

Мета вивчення: семінарське заняття з теми підприємницька діяльність та її види у сфері туризму дасть студенту можливість усвідомити те, що актуальним залишається питання створення нормативно-правової бази підприємницької діяльності в туризмі. Що саморегульований механізм ринку не може забезпечити здорових суспільних відносин і не гарантує довгострокової економічної стабільності. Що держава повинна здійснювати регулювання діяльності у тій чи іншій сфері суспільного виробництва. Не є винятком у цьому плані і туристична галузь.

Знати основоположний законодавчий акт, що визначає загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму, всебічно регламентує туристичну діяльність в Україні, створює умови для стимулювання ділової активності суб'єктів

туристичного підприємництва, забезпечує оптимальний рівень державного регулювання процесу розвитку вітчизняного туризму - [Закон України «Про туризм»](#). Закон визначає принципи, мету, пріоритетні напрямки й способи державного регулювання туристської діяльності. Зокрема, зазначимо, що держава визнає туристську діяльність однією із пріоритетних галузей економіки. Держава покликана створювати умови для розвитку туристської діяльності, формування України як країни, сприятливої для туризму, здійснювати підтримку й захист туристів, туроператорів, турагентів й їхніх об'єднань.

Література:

1. Конституція України.

2. Цивільний кодекс України.

Закон України «Про туризм». 15.09.1995р.

4. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.

5. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.

6. «Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 29.04.02;

7. «Програма розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основних транспортних магістралях у 2004-2010 роках», від 12.05.2004 р.

8. Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм»: Постатейний коментар / М.Р. Гнатюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006.

9. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К.: Вища школа, 2002.

10. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, та фізичних осіб-підприємців».

11. Господарський кодекс України.

Хід семінарського заняття

Завдання.

Дати характеристику підприємницької діяльності.

Дати характеристику індивідуальному туристичному бізнесу та його переваги.

Визначити недоліки індивідуального туристичного бізнесу.

Зазначити документи, які необхідні для державної реєстрації приватного підприємства.

Надати з власних джерел зразок свідоцтва про державну реєстрацію туристичного підприємства.

Назвати види акціонерних товариств(публічні та приватні) та зазначити їх відмінності.

Дати характеристику Закону України «Про стандартизацію»; «Про акредитацію органів з оцінки відповідності»; «Про підтвердження відповідності».

Семінарське заняття №7.

Тема:

Специфіка укладання договорів з іноземними туристичними підприємствами.

Мета вивчення: семінарське заняття з теми специфіка укладання договорів з іноземними туристичними підприємствами дає студентам можливість ознайомитися з діловим листом як одним з найпоширеніших видів документації та обміну інформацією, засобів встановлення офіційних, службових контактів між підприємствами, організаціями та фірмами.

Знати зміст, структуру та особливості кореспонденції з іноземними партнерами. . мати можливість орієнтуватися в правовій основі, поняттю та особливостях ознаках господарського договору

Література:

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
- Закон України «Про туризм». 15.09.1995р.
4. Правове регулювання туризму в Україні. Навчальний посібник. С.І. Селецький. Київ. Центр учбової літератури. 2012р.
5. Правове регулювання туристичної діяльності. Навчальний посібник. Є.В. Козловський. Київ. Центр учбової літератури. 2015р.
6. «Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 29.04.02;
7. «Програма розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основних транспортних магістралях у 2004-2010 роках», від 12.05.2004 р.
8. Гнатюк М.Р. Закон України «Про туризм»: Постатейний коментар / М.Р. Гнатюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006.
9. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К.: Вища школа, 2002.
10. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, та фізичних осіб-підприємців».
11. Господарський кодекс України.

Хід семінарського заняття

Завдання.

Скласти преамбулу господарського договору на надання туристичних послуг.

Визначити загальні та специфічні умови господарського договору.

Які мови ми повинні застосовувати при складанні договорів?

Рекомендована література

Базова

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України ”Про туризм”” від 18.11.2003.
2. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000. №1775-III.
3. Закон України “Про стандартизацію”.
4. Закон України “Про страхування” від 07.03.1996. №85/96-ВР.
5. Ліцензійні умови провадження туроператорської та турагентської діяльності від 11.09.2007.
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки” від 29.04.2002 №583.
7. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)” від 15.03.2005 №297.
8. Указ Президента України “Про основні напрямки розвитку туризму в Україні до 2010 року” від 10.08.1999. №973/99.
9. Указ Президента України “Про підтримку розвитку туризму в Україні” від 02.03.2001.
10. ДСТУ 4527:2006 “Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення” від 28.02.2006.
11. ДСТУ 4268 “Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги”.
12. ДСТУ 4269 “Послуги туристичні. Класифікація готелів”.
13. Гнатюк М.Р. Закон України “Про туризм”: Постатейний коментар. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006. – 200 с.
14. Дубенюк Я. Порівняльна характеристика моделей управління туристичною галуззю в Україні та за кордоном // Формування ринкової економіки в Україні: наук. зб. – Спецвипуск 13: Економіка України в

євроінтеграційних процесах. – Львів, 2004. – с.261-268.

15. Нормативно-правові акти України з питань туризму: зб. Законодавчих та нормативних актів / Упоряд. Н.І. Камлик – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
16. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні / за ред. В.К. Федорченка – К.: Юрінком–Інтер, 2002. – 640 с.
17. Проблеми географії та менеджменту туризму: Монографія / Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін.– Чернівці: Рута, 2006. – 260 с.
18. Туристична діяльність. Нормативна база / О.М. Роїна – К., 2005. – 448 с.

Допоміжна

19. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію" від 29.12. 1995 р.
20. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Програму розвитку туризму до 2015 року"
21. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку органів ліцензування" від 14.11. 2000 р.
22. Постанова Кабінету Міністрів України "Про строки дії ліцензії на проведення певних видів господарської діяльності, розміри і порядок зарахування плати за її видачу" від 29.11. 2000 р.
23. Інструкція про умови і правила здійснення підприємницької діяльності, пов'язаної з організацією іноземного і зарубіжного туризму (ліцензійних умовах), і контролі за їх дотриманням / Затверджена наказом Ліцензійної палати України і державного комітету України з туризму від 12.01.1999 р.
24. Методичні рекомендації з організації поїздок вітчизняних туристів за кордон / Затверджено постановою Колегії державного комітету України з туризму від 16.04.1996 р.
25. Програма забезпечення захисту і безпеки туристів / Затверджено постановою Колегії державного комітету України з туризму від 08.10.1996 р.
26. "Про затвердження Правил користування готелями і надання готельних послуг в Україні" / Наказ Державного комітету по житлово-комунальному

господарству України і Державного комітету України з туризму від 10.09.1996 р.

27. Правила обов'язкової сертифікації послуг харчування / Затверджено наказом Державного стандарту України від 27.01.1999 р.

28. Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг / Затверджено наказом Державного стандарту України від 27.01.1999 р.

13. Інформаційні ресурси

1. Інтернет.
2. http://lib.mdpu.org.ua/e-book/qapotiy_intelekt/index.htm
3. http://lib.mdpu.org.ua/e-book/ekol_pravo/ekoloq_pravo.pdf
4. <http://lib.mdpu.org.ua/e-book/qospprawo/index.htm>
5. <http://lib.mdpu.org.ua/e-book/pravo/index.htm>